

**REPERE ALE IMPACTULUI SCHIMBĂRILOR DIN
SOCIETATEA CUNOAȘTERII ASUPRA EDUCAȚIEI ȘI
MODELELOR COMPORTAMENTALE¹**
**Hints of Knowledge Society Impact upon Education Behavioral
Models**

Simona MARIN*

Abstract

The issue of training and development of human personality is the foundation of pedagogical studies that have demonstrated over time finalist character - systemic - and determining procedural psycho - social, subjective interactionist - symbolic, which dominates the educational reality. Model human behavior, whether it is offered, induced, encouraged, supported or required, subject to teleological purpose of determining time of systemic process, painstaking, thoroughly prepared, aiming to achieve clear targets through strategies developed, implemented and evaluated in accordance with new social requirements.

Keywords: knowledge society, model human behavior, values and purpose of education

Problematika formării și dezvoltării personalității umane constituie fundamentul studiilor psihopedagogice care au demonstrat de-a lungul timpului caracterul finalist - sistemic - procesual precum și determinarea psiho - socială, subiectivă, interacționist - simbolică, care domină realitatea educațională. Modelul comportamental uman, fie că este oferit, indus, stimulat, acceptat sau impus, intră sub incidența teleologică dată de

¹ This paper was made within The Knowledge Based Society Project supported by the Sectoral Operational Programme on Human Resources Development (SOP HRD), financed by the European Social Fund and by the Romanian Government under the contract number POSDRU ID 56815.

* **Associate professor Ph.D, Postdoctoral Grant Recipient, Romanian Academy, Iasi Branch.**

finalitățile care determină un proces sistemic, laborios, temeinic pregătit, urmărind atingerea unor ținte clare prin strategii elaborate, implementate și evaluate în conformitate cu noile cerințe sociale.

Educația este produsul acțiunii oamenilor, putând fi explicată prin prisma intențiilor urmărite și a rezultatelor obținute. Asumarea formării personalității umane ca finalitate supremă presupune anticiparea pe plan teoretic și mintal a rezultatelor dorite și generate conform anumitor sisteme de valori. Construcția și reconstrucția continuă a modelului comportamental uman exprimă sensul teleologic al educației, evidențiind faptul că evoluțiile sistemelor de formare a resurselor umane nu sunt determinate spontan, voluntarist, din simple intenții sau dorințe, ci sunt expresia unor determinări istorice, socio-culturale care răspund unor exigențe de ordin axiologic. Termenul „valoare” descinde din latină, din verbul *valeo, es, ui, itum, ere* care posedă mai multe înțelesuri precum: *a fi puternic, a avea forță prin sine, a fi eficace, a avea sănătate fizică și morală, a avea un anumit sens și numai în final a avea o valoare prin bani sau un preț.*

Valorile și implicit finalitățile educației în societatea cunoașterii, fie că sunt abordate la nivel individual sau social, se pot analiza având ca repere abilitățile necesare în secolul XXI, abilități noi care se cer dezvoltate de către fiecare dascăl în contextul profesional în care se află, pentru a deveni eficient în munca de instruire și educare, pentru a da calitate activităților de formare a tinerilor de fiecare zi. Abilitățile necesare în secolul XXI se subsumează competențelor profesionale și se corelează cu dinamica unei societăți informatizate.

Educația este investită social cu funcția de a forma modelul de personalitate adecvat condițiilor unei etape istorice. Numai că lumea contemporană reprezintă o permanentă și inedită provocare pentru educație. Principala caracteristică a acestei provocări rezidă în proliferarea fără precedent a disciplinelor academice și neacademice, fapt ce conduce la o creștere exponențială a cunoașterii, făcând astfel imposibilă orice privire globală asupra ființei umane. Pe de altă parte, în condițiile în care imperativul planetar solicită integrarea și globalizarea, decalajul dintre sistemele de educație și mutațiile lumii moderne accentuează inegalitatea dintre cei care posedă noile cunoștințe și cei care nu le posedă, provocând astfel inegalități și mai accentuate în sânul națiunilor și între națiunile de pe planeta noastră. Se adaugă la acestea o tehnostiință triumfătoare ce se supune doar înspăimântătoarei logici a eficacității în slujba eficacității (Nicolescu, B., 1999, p. 171). Marile probleme sociale cu care se confruntă omenirea chiar și în mileniul al III-lea, întâlnite cu deosebire în

țările subdezvoltate ale lumii a treia, migrația forței de muncă dinspre țările sărace spre cele bogate, conflictele religioase, interculturale, degradarea mediului, conflictele armate sunt doar câteva repere care dau complexitatea contextului actual și imperativul restructurărilor din sistemele educaționale, îndeosebi ale aspectelor care privesc *echilibrul între formativ și informativ, permanentizarea acțiunii educaționale, accentuarea caracterului prospectiv al educației și introducerea unor noi tipuri de educație*: demografică, de utilizare a tehnologiilor informaționale și comunicaționale, ecologică, pentru democrație, interculturală etc.²

Explozia informațională cât și complexitatea contextului socio-economic impun schimbări majore și de esență în formarea individului. Elevul aflat acum pe băncile școlii se va confrunta cu o tehnică complexă și va trebui poate să învețe singur lucruri care nu s-au inventat încă. Ce ar trebui să știe profesorul de azi pentru a pregăti adultul de mâine? Este nevoie ca el însuși să aibă o altă concepție a demersului didactic care trebuie privit ca un proces complex în care elevul este în mod necesar subiectul învățării. Totodată, pentru eficientizarea demersului didactic, profesorul trebuie să iasă din perimetrul unui obiect de studiu și să construiască dincolo de decupajele academice ale disciplinelor școlare, sprijinind elevul să facă transferul achizițiilor disciplinare în rezolvarea situațiilor reale și să-și dezvolte abilități necesare în societatea cunoașterii:

- **Abilitatea de asumare a responsabilității și flexibilitate** în contexte personale, la locul de muncă și în comunitate, toleranță îmbinată cu exigența unor standarde în relațiile interumane.
- **Abilitatea de comunicare** - managementul și realizarea eficientă a comunicării orale, scrise, multimedia, într-o varietate de forme și contexte.
- **Creativitatea și curiozitatea intelectuală** însemnând dezvoltarea, implementarea și comunicarea de idei noi celorlalți, a fi deschis și participativ în perspective noi și diverse.
- **Gândirea critică și sistematică** - exersarea raționamentelor în înțelegerea și realizarea unor opțiuni complexe, înțelegerea conexiunilor între contexte.
- **Abilități de utilizare multimedia și TIC** - analizarea, accesarea, managementul, integrarea, evaluarea și crearea de informații într-o varietate de forme și tehnologii informaționale și comunicaționale.

- **Abilități interpersonale și de colaborare** - lucrul în echipă, leadership, adaptarea la o varietate de roluri și responsabilități, lucrul productiv cu ceilalți, exersarea empatiei, respectarea unor abordări și perspective diverse.
- **Identificarea, formularea și soluționarea de probleme** - a delimita, analiza, rezolva probleme variate, în contexte interdisciplinare..
- **Autoformarea** – înțelegerea propriilor nevoi de formare și învățare, alocarea de resurse adecvate, transferul învățării dintr-un domeniu într-altul, managementul dezvoltării personale și profesionale.
- **Responsabilitatea socială** - a acționa responsabil și cu interes, raportându-se la organizația sau comunitatea mai largă, comportament etic, civic, la locul de muncă și în contexte de comunitate.

Așadar, este vorba de o educație care să producă mutații și să deplaseze accentul spre conștientizare, cooperare, spre gândire critică și selecție, spre adaptabilitate și interpretarea lumii mereu schimbătoare, ceea ce presupune depășirea frontierelor rigide și standardizate. În condițiile acestor evoluții teleologice și metodologice, datorate centrării pe elev și pe procesul de învățare, este evident că și rolurile pe care le îndeplinește profesorul se cer modificate. Schimbările care vizează un alt statut al profesorului, acela de a nu mai reprezenta centrul de interes în clasă, unicul deținător al informației și singurul decident, sunt provocări ale educației, însă nu sunt specifice numai acestui început de secol XXI. Secolul XX debuta la începutul anilor 1900 cu aceleași deziderate consacrate de pedagogia Freinet, Montessori sau Dewey, ceea ce demonstrează dificultatea și întinderea în timp a unor astfel de schimbări care solicită restructurarea rolului didactic, așa încât rolul profesorului să devină tot mai mult cel de inițiator, organizator și facilitator manager al activităților de învățare ale elevilor, resursă, consilier și coparticipant la dezvoltarea personalității elevilor.

Noul context educațional în care se poate genera dezvoltarea cunoștințelor, a abilităților și a atitudinilor în domenii nou apărute în urma schimbării de paradigmă educațională precum și centrarea procesului de instruire pe elevi, ca beneficiari direcți ai ofertei școlii, au adus cu sine o serie de variabile noi, atât în ceea ce privește cunoașterea elevului, evaluarea acestora, cât și în abordarea predării și învățării. Din această cauză reflecția asupra domeniilor în care un dascăl se consideră bine pregătit pentru activitatea pe care o desfășoară, precum și acelea în care ar trebui să își îmbunătățească competențele stau la baza stabilirii traseului pentru autoformare, a identificării țintelor pentru dezvoltarea propriei cariere profesionale. Față de aceste exigențe profesionale,

Analele Universității Dunărea de Jos Galați, fasc. XX, Sociologie, nr. 5, 2010, pp. 53-58.

specificul societății bazată pe cunoaștere adaugă și utilizarea noilor tehnologii informaționale și comunicaționale, care devin un important factor educațional indiferent dacă este utilizat în mod formal în școală sau în mod informal de către beneficiarii procesului de instruire în alte medii. De aceea nici un specialist în educație nu mai poate fi eficient și nu mai poate să desfășoare o muncă de calitate dacă nu reconfigurează permanent propria orientare asupra domeniilor cunoașterii prin accesarea de surse diverse de informații.

Sursele de informație care erau bine delimitate până nu demult, compartimentate în discipline de învățare, la ora actuală au intrat în interacțiune pentru că acea cunoaștere *in vitro* a fost înlocuită de cunoașterea *in vivo* care are semnificație doar la nivelul indivizilor care o accesează. Acest tip de cunoaștere nu mai poate fi selectată și dirijată de către educatori. Beneficiarii procesului de instruire trebuie să învețe cum să utilizeze informația care intră în lumea lor. Înțelegerea lumii externe, corespondența dintre lumea obiectivă și lumea internă, subiectivă a fiecăruia devine o mare parte din obiectul de activitate al specialiștilor în educație. Iar pentru ca acest lucru să fie posibil, nu numai autocunoașterea este importantă, delimitarea la orice etapă de carieră a ceea ce știu de ceea ce nu știu dar și alocarea energiei și efortului personal către cunoaștere, către surse de informare diverse. Dintre aceste surse, documente școlare oficiale, bibliografia de specialitate, materiale referitoare la procesul de instruire, multe se găsesc cu ajutorul internetului. La ora actuală circulația liberă a ideilor oferă platforme de studiu în aceste biblioteci virtuale imense. Libertatea profesorului constă în a alege materialele relevante atât pentru studiul individual, aprofundat cât și pentru a le prezenta auditoriului. Astfel, calculatorul devine o sursă importantă de informare care cere abilități concrete de căutare a informațiilor, prelucrare a lor, asamblare într-o formă structurată, ceea ce presupune din nou o activitate continuă de învățare.

În societatea cunoașterii, noua educație are obligația de a avea în vedere complexitatea rolurilor pe care le va juca elevul sau studentul de azi în viitor, de la acela de ființă autonomă, de membru al familiei și al unei colectivități, de cetățean și producător, până la acelea de subiect și obiect al multiplelor și diverselor experiențe de viață succesive care îl vor ajuta să se cunoască pe sine și să abordeze o concepție democratică, manifestându-se ca ființă liberă, creatoare, capabilă să poată reacționa împotriva alienărilor și dezintegrării vieții și a individului, fenomene pe care lumea de azi le provoacă atât de frecvent. Transformările profunde din societatea românească, tendința ei firească de integrare în ansamblul structural al lumii contemporane sunt strâns legate de

înnoirea spirituală, ceea ce impune dezvoltarea științei, culturii și perfecționarea întregului sistem de educație și instrucție. Aceste transformări sunt determinate de amploarea evoluțiilor tehnico-științifice care-și pune tot mai mult amprenta asupra tuturor domeniilor vieții sociale și implicit a modelului comportamental uman.

Bibliografie

- Alecu, S.M., 2007, *Dezvoltarea organizației școlare. Managementul proiectelor*, EDP, București.
- Beck, U., 2003, *Ce este globalizarea? Erori ale globalismului – răspunsuri la globalizare*, Editura Trei, București.
- Chis, V., 2005, *Pedagogia contemporană - Pedagogia pentru competențe*, Editura Casa Cărții de Științe, Cluj-Napoca.
- Dinu, M., 2004, *Globalizarea și aproximările ei*, Editura Economică, București.
- Fukuyama, F., 2005, *Viitorul nostru postuman. Consecințele revoluției biotehnologice*, Editura Humanitas, București.
- Fullan, M.G., 1993, *Change Forces: Probing the Depths of Educational Reform*, London: Falmer Press.
- Kail, R., J. Pellegrina, 1985, *Human Intelligence: Perspectives and prospects*, New York, W.H. Freeman and Company.
- Nicolescu, B., 1999, *Transdisciplinaritatea. Manifest*, Editura Polirom, Iași.
- Rosenau, P.M., 1992, *Postmodernism and Social Science: Incursions and Intrusions*, Princeton, NY.
- Vlăsceanu, L.(coord.), 2002, *Școala la răscruce. Schimbare și continuitate în curriculumul învățământului obligatoriu. Studiu de impact*, Ed. Polirom, Iași.